

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра цивільно-правових дисциплін факультету №4

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Приватне право: практика тлумачення та застосування»

обов'язкових компонент освітньої програми другого (магістерського) рівня
вищої освіти

081 «Право» (поліцейські)

м. Харків
2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4
протокол від 16.08.2023 № 9.

Відповідальна особа:

Професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор **Шишка О.Р.**

Розробники:

1. Завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор **Зайцев О.Л.**
2. Професор кафедри, доктор юридичних наук, професор **Сліпченко С.О.**
3. Професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор **Шишка О.Р.**
4. Доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент **Піхурець О.В.**
5. Доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент **Бортнік О.Г.**
6. Доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент **Ясечко С.В.**
7. Доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент **Погребняк О.С.**
8. Доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент **Шишка Н.В.**

Рецензенти:

1. Проректор з наукової роботи Харківського університету канд. юрид. наук, професор **Сергієнко В.В.**
2. Завідувач кафедри трудового та господарського права факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юрид. наук, професор **Мельник К. Ю.**

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5 Загальна кількість годин – 150 Кількість тем – 10	08 – «Право»; 081 – «Право»; другий (магістерський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 1 Семестр 2 Вид контролю: екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
<div style="text-align: right; padding-right: 10px;">денна форма навчання</div> Лекції – 20; Семінарські заняття – 20; Практичні заняття – 30; Самостійна робота – 80 Індивідуальні завдання: Курсова робота – 1 (2 семестр) Контрольна робота – 2 (2 семестр)		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Приватне право: практика тлумачення та застосування» є: сформувати здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері правотворчості і приватно-правового правозастосування та/або у процесі навчання; сформувати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; сформувати здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; сформувати здатність до адаптації та дії в новій ситуації; сформувати здатність приймати обґрунтовані рішення; сформувати здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності; сформувати здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Приватне право: практика тлумачення та застосування» є:

- засвоєння здобувачам вищої освіти основних положень чинного приватного законодавства України з метою вироблення умінь працювати з ними та правильно їх застосовувати у конкретних життєвих ситуацій;
- опанування здатності вирішувати життєву приватну ситуацію, вміти використовувати фундаментальні знання щодо тлумачення та правозастосування права (закону), а також розуміння особливостей практики їх застосування;
- опанування необхідних теоретичних положень, які вироблені приватно-правовою доктриною;
- опанування здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ознайомлення з судовою та іншою практикою у питаннях застосування та тлумачення приватно-правових норм;
- перевірити якість засвоєння здобувачем відповідних знань на основі їх самостійної роботи з матеріалами лекцій, основною та додатковою літературою, документами, нормативно-правовими актами та матеріалами юридичної практики.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна тісно пов'язана з наступними навчальними дисциплінами: сімейне право, земельне право, житлове право, господарське право, міжнародне приватне право, трудове право, цивільний процес, господарський процес, адміністративний процес.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти юридичних знань повинен:

- **знати:** сутність та поняття термінів «правозастосування» та «тлумачення права»; підстави та форми застосування норм приватного права, а також стадії їх застосування; об'єкт (положення законів і підзаконних актів) і предмет (воля суб'єкта нормотворчості) тлумачення; способи, критерії та види тлумачення права; основні поняття, категорії, інститути, галузі, підгалузі приватного права України, чинне національне законодавство у сфері приватного права,

міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; основні бази даних, де знаходяться нормативно-правові акти та судова практика; підходи судової практики, у вирішенні питань, що стосуються приватно-правових відносин; основні положення приватно-правової доктрини з питань приватних відносин; відповідний нормативний матеріал, загальну та спеціальну юридичну термінологію.

- уміти: орієнтуватися та розкривати основні поняття, інститути, категорії приватного права; визначати загальні закономірності необхідності та доцільності здійснення правозастосування та/або тлумачення права; розмежовувати об'єкт і предмет тлумачення; правильно застосовувати способи тлумачення права в залежності від конкретної ситуації; встановлювати юридичні сили актів тлумачення права в залежності від суб'єкту, який здійснив тлумачення; грамотно, логічно та переконливо відстоювати власну думку; правильно застосовувати норми у сфері приватного права для вирішення конкретних правових ситуацій, використовувати різноманітні цивільно-правові засоби для розв'язання питань, що виникають при захист прав, свобод та інтересів учасників приватних відносин; відслідковувати судову практику вищих судових інстанцій держави, судову практику ЄСПЛ; вміло використовувати електронні бази даних із законодавством та судовою практикою, що знаходяться на веб-сайтах всесвітньої мережі Інтернет; слідкувати за змінами у чинному законодавстві.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність		
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-2	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
	ЗК-3	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-4	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
	ЗК-7	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-8	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
	ЗК-9	Здатність працювати в міжнародному контексті
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1	Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.
	СК-5	Здатність використовувати сучасні правові

	доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.
СК-6	Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.
СК-7	Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.
СК-8	Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.
СК-10	Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.
СК-11	Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.
СК-13	Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.
СК-14	Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.
СК-15	Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. «Застосування та тлумачення норм приватного права».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Поняття, ознаки та види форм реалізації приватного права. Поняття, ознаки та функції застосування норм приватного права. Сутність та особливості механізму застосування норм права. Підстави та форми застосування норм приватного права. Стадії застосування норм приватного права.

Загальна характеристика тлумачення норм приватного права, його необхідність і значення. Процес та стадії тлумачення норм приватного права. Способи тлумачення норм приватного права. Види тлумачення норм приватного права.

ТЕМА № 2. «Приватне право в системі права України».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Поняття приватного права та його місце в системі права України. Місце приватного права в системі права України. Предмет та метод приватно-правового регулювання суспільних відносин. Поняття, ознаки та значення методу приватно-правового регулювання. Принципи приватного права. Джерела приватного права. Приватні правовідносини. Об'єкти приватного права.

ТЕМА № 3. «Суб'єкти приватного права».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Суб'єкти приватного права: поняття та їх система.

Правовий статус фізичної особи як суб'єкта приватного права: поняття фізичної особи; правоздатність фізичної особи, обсяг та зміст; Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види. Фізична особа-підприємець.

Правовий статус юридичної особи як суб'єкта приватного права: поняття, ознаки та види юридичних осіб; юридичні особи приватного та публічного права; участь юридичних осіб публічного права у приватних правовідносинах; органи внутрішніх справ як юридичні особи публічного права; організаційно-правові форми юридичних осіб; цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи; момент виникнення цивільної правоздатності; філії та представництва юридичної особи; відповідальність юридичних осіб; створення та припинення юридичної особи; створення юридичних осіб в залежності від організаційно-правових форм та цілей діяльності; реорганізація юридичної особи шляхом злиття, приєднання, поділ та перетворення; підстави та порядок ліквідації юридичної особи; правові наслідки припинення юридичної особи; поняття та види підприємницьких товариств; поняття та види господарських товариств; виробничий кооператив.

Правовий статус держави України, Автономної Республіки Крим, територіальних громад як суб'єктів приватного права: участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у приватних відносинах; українська держава як суб'єкт приватного права та особливості його правового

становища; Автономна Республіка Крим, адміністративно-територіальні утворення у відносинах, що регулюються цивільним законодавством; органи та представники, через яких діють держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади у приватних відносинах; відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад.

ТЕМА № 4. «Особисті немайнові приватні правовідносини».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Поняття та види особистих немайнових прав.

Здійснення та захист особистих немайнових прав. Забезпечення здійснення особистих немайнових прав. Обмеження особистих немайнових прав. Поновлення порушеного особистого немайнового права. Спростування недостовірної інформації. Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права. Правові наслідки невиконання рішення суду про захист особистого немайнового права. Право фізичної особи, особисте немайнове право якої порушено, на відшкодування шкоди.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи.

Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

ТЕМА № 5. «Право власності та інші речові права».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Поняття права власності та його зміст. Поняття права власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Недоторканість права власності. Суб'єкти та об'єкти права власності. Зміст права власності.

Право власності Українського народу. Право приватної власності. Право державної власності. Право комунальної власності.

Підстави набуття права власності. Класифікація підстав набуття права власності та характеристика окремих способів.

Момент виникнення права власності у набувача. Момент виникнення у набувача права власності за первинними підставами. Момент набуття права власності за правочином.

Здійснення права власності. Порядок та межі здійснення права власності. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

Припинення права власності. Підстави та порядок припинення права власності.

Поняття та види захисту права власності.

Право володіння чужим майном як речове право. Право користування чужим майном як речове право.

ТЕМА № 6. «Право інтелектуальної власності в приватному праві».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Поняття та зміст права інтелектуальної власності. Передумови правової регламентації відносин, пов'язаних з результатами інтелектуальної діяльності. Відмінності матеріальних об'єктів від нематеріальних. Загальні риси виключних прав на нематеріальні об'єкти. Особисті немайнові права інтелектуальної власності. Майнові права інтелектуальної власності. Передання майнових прав інтелектуальної власності. Вільне використання майнових прав.

Система виключних прав на нематеріальні об'єкти. Основні інститути права інтелектуальної власності: авторське право, суміжні права, право промислової власності, право на комерційну інформацію, тощо. Законодавство про інтелектуальну власність в Україні. Характеристика національних та міжнародних нормативних актів.

Авторське право: поняття, суб'єкти, об'єкти. Зміст суб'єктивного авторського права. Строк дій авторського права. Правові наслідки закінчення строку чинності авторського права.

Суміжні права. Об'єкти суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав. Використання суміжних прав.

Патентне право. Поняття та ознаки об'єктів патентного права. Загальні положення про суб'єктивне патентне право. Момент виникнення прав з патенту. Строк дій прав з патенту. Правові наслідки припинення дії патенту та визнання патенту недійсним.

Право на комерційне найменування. Право на торгівельну марку.

ТЕМА № 7. «Приватно-правовий договір».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Поняття зобов'язального права і його місце в системі цивільного права. Зобов'язальне правовідношення (зобов'язання). Загальні та спеціальні норми зобов'язального права та їх співвідношення.

Виконання зобов'язання.

Способи забезпечення належного виконання зобов'язань: неустойка, завдаток, порука, гарантія, застава, притримання.

Цивільно-правова відповідальність: поняття, умови, види.

Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Цивільно-правовий договір, порядок його укладення. Поняття та види договорів. Принцип свободи договору. Форма договору.

Зміст цивільно-правового договору і класифікація його умов: істотні, звичайні та випадкові умови договору.

Тлумачення умов договору.

Підстави для зміни або розірвання договору.

Договори про передання майна у власність.

Договори про передання майна у тимчасове володіння та користування.

Договори про виконання робіт.

Договори про надання послуг.

Договори про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Договір про комерційну концесію.

ТЕМА № 8. «Недоговірні зобов'язання».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Загальна характеристика недоговірних зобов'язань. Зобов'язання, що виникає з публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Зобов'язання, що виникає з публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу. Зобов'язання, що виникає з факту вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Зобов'язання, що виникає внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи. Зобов'язання, що виникає у зв'язку з рятуванням майна іншої особи. Зобов'язання, що виникає внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Зобов'язання, що виникає у разі неусунення загрози. Поняття та система деліктних зобов'язань. Суб'єкти та зміст деліктних зобов'язань. Підстави виникнення деліктних зобов'язань. Відшкодування моральної шкоди. Відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної або фізичної особи під час виконання ним своїх трудових обов'язків. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування, або їхніми посадовими особами. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування шкоди, завданої злочином. Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг). Зобов'язання, що виникають у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави (кондикційні зобов'язання).

ТЕМА № 9. «Спадкове право».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Поняття спадкування, підстави спадкування. Відкриття спадщини, місце і час відкриття спадщини. Спадкова маса. Суб'єкти спадкових правовідносин. Об'єкти спадкового правонаступництва. Спадкування за заповітом. Посвідчення заповіту. Зміст заповіту. Види заповідальних розпоряджень. Право на обов'язкову частку у спадщині. Спадкування за законом. Право на прийняття спадщини. Дії, які свідчать про прийняття спадщини. Виконання заповіту. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір.

ТЕМА № 9. «Сімейне право».

Зміст навчальних питань, що входять до теми:

Об'єкт тлумачення норм сімейного права. Способи тлумачення норм сімейного права. Офіційне й неофіційне тлумачення норм сімейного права. Акти офіційного тлумачення норм сімейного права. Підстави застосування норм сімейного права. Акти застосування норм сімейного права. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді судами справ, пов'язаних з позбавленням батьківських прав, поновленням батьківських прав, усиновленням і встановленням опіки та піклування над дитиною. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді спорів, що впливають із правовідносин подружжя та колишнього подружжя. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді спорів, що впливають із правовідносин батьків та дітей.

4. Структура навчальної дисципліни

**4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні	Самостійна	
Семестр № 3							
Тема № 1: Застосування та тлумачення норм приватного права.	16	2	2	4		8	ЕКЗАМЕН
Тема № 2: Приватне право в системі права України.	14	2	2	2		8	
Тема № 3: Суб'єкти приватного права.	16	2	2	4		8	
Тема № 4: Особисті немайнові приватні правовідносини.	14	2	2	2		8	
Тема № 5: Право власності та інші речові права.	16	2	2	4		8	
Тема № 6: Право інтелектуальної власності в приватному праві.	14	2	2	2		8	
Тема № 7: Приватно-правовий договір.	16	2	2	4		8	
Тема № 8: Недоговірні зобов'язання.	14	2	2	2		8	
Тема № 9: Спадкове право.	14	2	2	2		8	
Тема № 10: Сімейне право.	16	2	2	4		8	
Всього за семестр № 1	150	20	20	30		80	

4.1.2. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
<i>Тема № 1. «Застосування та тлумачення норм приватного права».</i>		
	Поняття, ознаки та види форм реалізації приватного права. Поняття, ознаки та функції застосування норм приватного права. Сутність та особливості механізму застосування норм права. Підстави та форми застосування норм приватного права. Стадії застосування норм приватного права. Загальна характеристика тлумачення норм приватного права, його необхідність і значення. Процес та стадії тлумачення норм приватного права. Способи тлумачення норм приватного права. Види тлумачення норм приватного права.	Основна: 5 (с. 234-259) 6 (С.134-162) 11 (С.7-281) 12 (С. 7-18, 32-40);
<i>Тема № 2. «Приватне право в системі права України».</i>		
	Поняття приватного права як галузі права. Місце приватного права в системі права України. Предмет та метод приватно-правового регулювання суспільних відносин. Поняття, ознаки та значення методу приватно-правового регулювання. Принципи приватного права. Джерела приватного права. Приватні правовідносини. Об'єкти приватного права.	Основна: 9 (С. 5-24, 71-88) 25 (С. 31-66, 83-100, 253-273) 28 (С. 9-45, 141-166) 32 (С. 5-113, 206-251)
<i>Тема № 3. «Суб'єкти приватного права».</i>		
	Суб'єкти приватного права: поняття та їх система. Правовий статус фізичної особи як суб'єкта приватного права: поняття фізичної особи; правоздатність фізичної особи, обсяг та зміст; Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види. Фізична особа-підприємець. Правовий статус юридичної особи як суб'єкта приватного права: поняття, ознаки та види юридичних осіб; юридичні особи приватного та публічного права; участь юридичних осіб публічного права у приватних правовідносинах; органи внутрішніх справ як юридичні особи публічного права; організаційно-правові форми юридичних осіб; цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи; момент виникнення цивільної правоздатності; філії та представництва юридичної особи; відповідальність юридичних осіб; створення та припинення юридичної особи; створення юридичних осіб в залежності від організаційно-правових форм та цілей діяльності; реорганізація юридичної особи шляхом злиття, приєднання, поділ та перетворення; підстави та порядок ліквідації юридичної особи; правові наслідки припинення юридичної особи; поняття та види підприємницьких товариств; поняття та види господарських товариств; виробничий кооператив.	Основна: 9 (С. 32-77) 25 (С. 109-273), 28 (С. 58-166) 32 (С. 113-251)

	<p>Правовий статус держави України, Автономної Республіки Крим, територіальних громад як суб'єктів приватного права: участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у приватних відносинах; українська держава як суб'єкт приватного права та особливості його правового становища; Автономна Республіка Крим, адміністративно-територіальні утворення у відносинах, що регулюються цивільним законодавством; органи та представники, через яких діють держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади у приватних відносинах; відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад.</p>	
	<p><i>Тема № 4. «Особисті немайнові приватні правовідносини».</i></p>	
	<p>Поняття та види особистих немайнових прав. Здійснення та захист особистих немайнових прав. Забезпечення здійснення особистих немайнових прав. Обмеження особистих немайнових прав. Поновлення порушеного особистого немайнового права. Спростування недостовірної інформації. Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права. Правові наслідки невиконання рішення суду про захист особистого немайнового права. Право фізичної особи, особисте немайнове право якої порушено, на відшкодування шкоди. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.</p>	<p>Основна: 9 (С. 119-123) 20 (С. 469-507), 28 (С. 232-246) 32 (С. 251-271)</p>
	<p><i>Тема № 5. «Право власності та інші речові права».</i></p>	
	<p>Поняття права власності та його зміст. Поняття права власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Недоторканість права власності. Суб'єкти та об'єкти права власності. Зміст права власності. Право власності Українського народу. Право приватної власності. Право державної власності. Право комунальної власності. Підстави набуття права власності. Класифікація підстав набуття права власності та характеристика окремих способів. Момент виникнення права власності у набувача. Момент виникнення у набувача права власності за первинними підставами. Момент набуття права власності за правочином. Здійснення права власності. Порядок та межі здійснення права власності. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна. Припинення права власності. Підстави та порядок припинення права власності.</p>	<p>Основна: 9 (С. 124-154) 20 (С. 509-631), 28 (С. 246-281, 290-308, 478- 469, 308-324) 32 (С. 405-433, 469-478)</p>

	<p>Поняття та види захисту права власності.</p> <p>Право володіння чужим майном як речове право. Право користування чужим майном як речове право.</p>	
	<p><i>Тема № 6. «Право інтелектуальної власності в приватному праві».</i></p>	
	<p>Поняття та зміст права інтелектуальної власності. Передумови правової регламентації відносин, пов'язаних з результатами інтелектуальної діяльності. Відмінності матеріальних об'єктів від нематеріальних. Загальні риси виключних прав на нематеріальні об'єкти. Особисті немайнові права інтелектуальної власності. Майнові права інтелектуальної власності. Передання майнових прав інтелектуальної власності. Вільне використання майнових прав.</p> <p>Система виключних прав на нематеріальні об'єкти. Основні інститути права інтелектуальної власності: авторське право, суміжні права, право промислової власності, право на комерційну інформацію, тощо. Законодавство про інтелектуальну власність в Україні. Характеристика національних та міжнародних нормативних актів.</p> <p>Авторське право: поняття, суб'єкти, об'єкти. Зміст суб'єктивного авторського права. Строк дій авторського права. Правові наслідки закінчення строку чинності авторського права.</p> <p>Суміжні права. Об'єкти суміжних прав. Суб'єкти суміжних прав. Використання суміжних прав.</p> <p>Патентне право. Поняття та ознаки об'єктів патентного права. Загальні положення про суб'єктивне патентне право. Момент виникнення прав з патенту. Строк дій прав з патенту. Правові наслідки припинення дії патенту та визнання патенту недійсним.</p> <p>Право на комерційне найменування. Право на торгівельну марку.</p>	<p>Основна:</p> <p>9 (С. 155-228)</p> <p>20 (С. 631-751),</p> <p>25 (С. 456-515),</p> <p>28 (С. 324-372)</p> <p>32 (С. 533-601)</p>
	<p><i>Тема № 7. «Приватно-правовий договір».</i></p>	
	<p>Поняття зобов'язального права і його місце в системі цивільного права. Зобов'язальне правовідношення (зобов'язання). Загальні та спеціальні норми зобов'язального права та їх співвідношення.</p> <p>Виконання зобов'язання.</p> <p>Способи забезпечення належного виконання зобов'язань: неустойка, завдаток, порука, гарантія, застава, притримання.</p> <p>Цивільно-правова відповідальність: поняття, умови, види.</p> <p>Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.</p> <p>Цивільно-правовий договір, порядок його укладення.</p> <p>Поняття та види договорів. Принцип свободи договору.</p>	<p>Основна:</p> <p>10 (С. 4-178)</p> <p>19 (С. 178-274,</p> <p>356-396)</p> <p>26 (С. 222-342,</p> <p>418-491),</p> <p>29 (С. 95-124)</p>

	<p>Форма договору.</p> <p>Зміст цивільно-правового договору і класифікація його умов: істотні, звичайні та випадкові умови договору.</p> <p>Тлумачення умов договору.</p> <p>Підстави для зміни або розірвання договору.</p> <p>Договори про передання майна у власність.</p> <p>Договори про передання майна у тимчасове володіння та користування.</p> <p>Договори про виконання робіт.</p> <p>Договори про надання послуг.</p> <p>Договори про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.</p> <p>Договір про комерційну концесію.</p>	
	<p><i>Тема № 8. «Недоговірні зобов'язання».</i></p> <p>Загальна характеристика недоговірних зобов'язань. Зобов'язання, що виникає з публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Зобов'язання, що виникає з публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу. Зобов'язання, що виникає з факту вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Зобов'язання, що виникає внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи. Зобов'язання, що виникає у зв'язку з рятуванням майна іншої особи. Зобов'язання, що виникає внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Зобов'язання, що виникає у разі неусунення загрози. Поняття та система деліктних зобов'язань. Суб'єкти та зміст деліктних зобов'язань. Підстави виникнення деліктних зобов'язань. Відшкодування моральної шкоди. Відшкодування шкоди, завданої працівником юридичної або фізичної особи під час виконання ним своїх трудових обов'язків. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування, або їхніми посадовими особами. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування шкоди, завданої злочином. Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг). Зобов'язання, що виникають у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави (кондикційні зобов'язання).</p>	<p>Основна: 10 (С. 179-204) 26 (С. 685-750)</p>

		<i>Тема № 9. «Спадкове право».</i>	
		Поняття спадкування, підстави спадкування. Відкриття спадщини, місце і час відкриття спадщини. Спадкова маса. Суб'єкти спадкових правовідносин. Об'єкти спадкового правонаступництва. Спадкування за заповітом. Посвідчення заповіту. Зміст заповіту. Види заповідальних розпоряджень. Право на обов'язкову частку у спадщині. Спадкування за законом. Право на прийняття спадщини. Дії, які свідчать про прийняття спадщини. Виконання заповіту. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір.	Основна: 10 (С. 205-217) 19 (С. 494-533) 26 (С. 752-812), 29 (С. 313-350)
		<i>Тема № 10. «Сімейне право».</i>	
		Об'єкт тлумачення норм сімейного права. Способи тлумачення норм сімейного права. Офіційне й неофіційне тлумачення норм сімейного права. Акти офіційного тлумачення норм сімейного права. Підстави застосування норм сімейного права. Акти застосування норм сімейного права. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді судами справ, пов'язаних з позбавленням батьківських прав, поновленням батьківських прав, усиновленням і встановленням опіки та піклування над дитиною. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді спорів, що впливають із правовідносин подружжя та колишнього подружжя. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді спорів, що впливають із правовідносин батьків та дітей.	Основна: 3 (35-38, 96-99, 121-157, 236- 245, 247-254, 319-322); 4 (С. 405-445); 30 (С. 123-202, 285-362, 405- 462); 14 (С. 28-62, 170-217, 228- 311, 313-353, 372-406); 15 (С. 176-307, 408-619, 649- 713); 17 (С. 246-259, 305-314)

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми курсових робіт

1. Принципи приватного права
2. Приватні правовідносини
3. Представництво у приватному праві
4. Недійсні правочини
5. Строки та терміни. Позовна давність
6. Особисті немайнові права фізичної особи
7. Речове право
8. Право власності
9. Загальна характеристика права інтелектуальної власності
10. Авторське право та суміжні права
11. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів і послуг
12. Приватно-правовий договір
13. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (кондикційні зобов'язання)
14. Об'єкт тлумачення норм сімейного права

15. Офіційне й неофіційне тлумачення норм сімейного права

16. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді судами справ, пов'язаних з позбавленням батьківських прав, поновленням батьківських прав, усиновленням і встановленням опіки та піклування над дитиною

17. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді спорів, що впливають із правовідносин подружжя та колишнього подружжя

18. Проблемні питання застосування норм сімейного права при розгляді спорів, що впливають із правовідносин батьків та дітей

6. Методи навчання

Метою курсу є засвоєння теоретичних та практичних навичок застосування та тлумачення норм приватного права до конкретних життєвих обставин.

Аудиторні заняття проводяться у формі практичних та семінарських занять, на яких здобувачі вищої освіти повинні приймати участь у дискусії навколо попередньо визначених тем, виступати з доповідями або іншими тезами виступів, вміти формулювати і відстоювати свою позицію. Під час проведення практичних занять буде виконуватися контрольні роботи з метою перевірки знань отриманих здобувачем під час самостійної роботи.

Самостійне оволодіння та поглиблення знань полягає у вивченні рекомендованої навчальної та теоретичної літератури, а також джерел що стосуються приватного права, а також застосування та тлумачення приватно-правових норм. Обсяг, зміст і форма індивідуальної роботи з здобувачами вищої освіти визначаються викладачем. Це може бути участь у науковому дослідженні, написання реферату, курсової роботи чи статті, участь у науково–практичній конференції студентського наукового товариства, в моделюванні ситуативних задач, тренінгів, рольових та ігрових іграх, рішенні задач тощо.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

ЕКЗАМЕН (2 семестр)

1. Поняття, ознаки та види форм реалізації приватного права.
2. Поняття, ознаки та функції застосування норм приватного права.
3. Підстави та форми застосування норм приватного права.
4. Стадії застосування норм приватного права.
5. Загальна характеристика тлумачення норм приватного права, його необхідність і значення.
6. Процес та стадії тлумачення норм приватного права.
7. Способи тлумачення норм приватного права. Види тлумачення норм приватного права.
8. Поняття приватного права та його місце в системі права України.

9. Предмет та метод приватно-правового регулювання суспільних відносин.
10. Поняття, ознаки та значення методу приватно-правового регулювання.
11. Принципи приватного права.
12. Джерела приватного права.
13. Об'єкти приватного права.
14. Поняття фізичної особи. Право- та дієздатність фізичної особи.
15. Обмеження та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи
16. Визнання фізичної особи недієздатною та поновлення в дієздатності.
17. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою.
18. Оголошення фізичної особи померлою.
19. Індивідуалізація фізичної особи.
20. Поняття, ознаки та види юридичних осіб.
21. Юридичні особи приватного та публічного права.
22. Участь юридичних осіб публічного права у приватних правовідносинах.
23. Органи внутрішніх справ як юридичні особи публічного права.
24. Організаційно-правові форми юридичних осіб.
25. Цивільна правоздатність та дієздатність юридичної особи.
26. Філії та представництва юридичної особи.
27. Відповідальність юридичних осіб.
28. Створення та припинення юридичної особи.
29. Реорганізація юридичної особи шляхом злиття, приєднання, поділ та перетворення.
30. Підстави та порядок ліквідації юридичної особи.
31. Правові наслідки припинення юридичної особи.
32. Участь держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у приватних відносинах.
33. Українська держава як суб'єкт приватного права, особливості його правового становища.
34. Автономна Республіка Крим, адміністративно-територіальні утворення у відносинах в сфери приватного права.
35. Органи та представники, через яких діють держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади у приватних відносинах.
36. Відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад.
37. Поняття та види особистих немайнових прав.
38. Здійснення та захист особистих немайнових прав. Забезпечення здійснення особистих немайнових прав.
39. Поновлення порушеного особистого немайнового права.
40. Спростування недостовірної інформації.
41. Право фізичної особи, особисте немайнове право якої порушено, на відшкодування шкоди.
42. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи.

43. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.
44. Поняття права власності та його зміст. Поняття права власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні.
45. Недоторканість права власності. Суб'єкти та об'єкти права власності. Зміст права власності.
46. Підстави набуття права власності. Класифікація підстав набуття права власності та характеристика окремих способів.
47. Момент виникнення права власності у набувача.
48. Здійснення права власності. Порядок та межі здійснення права власності.
49. Припинення права власності. Підстави та порядок припинення права власності.
50. Поняття та види захисту права власності.
51. Право володіння чужим майном як речове право.
52. Право користування чужим майном як речове право.
53. Сервітут: поняття, види, підстави виникнення, припинення та його захист.
54. Суперфіцій та емфітевзис: поняття, підстави виникнення, припинення та їх захист.
55. Поняття права інтелектуальної власності.
56. Система виключних прав на нематеріальні об'єкти.
57. Зміст права інтелектуальної власності.
58. Захист права інтелектуальної власності.
59. Об'єкти авторського права.
60. Зміст суб'єктивного авторського права.
61. Суміжні права.
62. Патентне право, поняття та зміст.
63. Об'єкти патентного права.
64. Право на комерційне найменування.
65. Право на торговельну марку.
66. Поняття зобов'язального права і його місце в системі галузі цивільного права.
67. Загальні та спеціальні норми зобов'язального права та їх співвідношення. Виконання зобов'язання.
68. Способи забезпечення належного виконання зобов'язань: неустойка, завдаток, порука, гарантія, застава, притримання.
69. Цивільно-правова відповідальність: поняття, умови, види.
70. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.
71. Цивільно-правовий договір, порядок його укладення.
72. Поняття та види договорів.
73. Принцип свободи договору.
74. Тлумачення умов договору.
75. Підстави для зміни або розірвання договору.

76. Загальні та відмінні риси договорів про передачу майна у власність. Види таких договорів.

77. Загальні та відмінні риси договорів про оплатне передання майна у тимчасове володіння та користування. Види таких договорів.

78. Загальні та відмінні риси договорів про оплатне виконання робіт. Види таких договорів.

79. Загальні положення про договори з надання послуг: предмет договору, умови виконання. Загальні та відмінні риси договорів про надання послуг. Види таких договорів.

80. Загальні та відмінні риси договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

81. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу.

82. Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу.

83. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

84. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.

85. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

86. Деліктні зобов'язання.

87. Правові умови виникнення деліктних зобов'язань.

88. Загальні положення про порядок та обсяг відшкодування заподіяної шкоди.

89. Відшкодування моральної шкоди.

90. Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття та недієздатними особами.

91. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної небезпеки.

92. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

93. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави (кондикційні зобов'язання).

94. Поняття спадкування, підстави спадкування. Відкриття спадщини, місце і час відкриття спадщини.

95. Спадкова маса.

96. Суб'єкти спадкових правовідносин.

97. Об'єкти спадкового правонаступництва.

98. Спадкування за заповітом.

99. Зміст заповіту.

100. Види заповідальних розпоряджень.

101. Право на обов'язкову частку у спадщині.

102. Спадкування за законом.

103. Право на прийняття спадщини.

104. Виконання заповіту.

105. Оформлення права на спадщину.

106. Спадковий договір.

107. Об'єкт тлумачення норм сімейного права.
108. Способи тлумачення норм сімейного права.
109. Офіційне й неофіційне тлумачення норм сімейного права.
110. Акти офіційного тлумачення норм сімейного права.
111. Підстави застосування норм сімейного права.
112. Акти застосування норм сімейного права.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, дистанційних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.
- якості написання та захисту курсової роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок здобувачем вищої освіти з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у вигляді, передбаченому в робочій програмі навчальної дисципліни), курсової роботи. Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку

роботи академічної групи окремою графою.

Курсант (студент, слухач), який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках курсантів (студентів, слухачів), залікових книжках. **Присутність курсантів (студентів, слухачів) на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо курсант (студент, слухач) не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності курсантів (студентів, слухачів), становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів (перед} \\ \text{підсумковим контролем)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Кількість балів за} \\ \text{підсумковим контролем} \end{array}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен, залік) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену, заліку) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, що створюється навчально-науковими інститутами (факультетами). Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Здобувач вищої освіти, які отримали не

більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Здобувач вищої освіти, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Університету. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Університету.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі підсумкового контролю (екзамену чи заліку), то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

Вимоги до здобувачів вищої освіти щодо засвоєння змісту навчальної дисципліни

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
			Оцінка	Пояснення
97 – 100	Відмінно ("зараховано")	A		„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94-96				
90-93				
85 – 89	Добре ("зараховано")	B		„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
80-84				
75 – 79				
	Задовільно ("зараховано")	C		„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
70 – 74				
65-69				
60 – 67	Незадовільно („не зараховано")	D		„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
40–59	Незадовільно („не зараховано")	E		„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
21-39				
1–20				
	Незадовільно („не зараховано")	F		„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
	Незадовільно („не зараховано")	F		„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

10.1. Рекомендована література

10.1.1. Основна

1. Бондар Ю. М. Теорія правозастосування : курс лекцій. Київ : ЮВЕТА, 2010. 88 с.
2. Бочаров Д. О. Правозастосовча діяльність: поняття, функції та форми : проблемні лекції. Дніпропетровськ : АМСУ, 2006. 73 с.
3. Дякович М.М. Сімейне право : навч. пос. Київ: Правова єдність, 2009. 512 с.
4. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. — Харків: Право, 2009. — 584 с.)
5. Загальна теорія права : підруч. / М. І. Козюбра та ін. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.
URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/f/283756.pdf>
6. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підруч. Київ : Кондор, 2006. 477 с.
URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/ZAG_TEOR_2005.pdf
7. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування : навч. посіб. Дніпро : Гельветика, 2018. 359 с.
8. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посіб. / За заг. ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.
9. Мічурін Є. О., Шишка О. Р. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1 / Є. О. Мічурін, О. Р.Шишка. – Вид. 5-те, перероб. – Харків : Право, 2018. – 232 с.
10. Мічурін Є. О., Шишка О. Р. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2 / Є. О. Мічурін, О. Р.Шишка. – Вид. 5-те, перероб. – Харків : Право, 2018. – 222 с.
11. Настасяк І. Ю. Тлумачення правових норм : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2009. 336 с.
URL: <https://ua1lib.org/book/3058981/5b20b5?id=3058981&secret=5b20b5>
12. Правозастосування : навч. посіб. / О. А. Назаренко та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарева. Київ : НАВС, ФОП Маслаков, 2020. 160 с.
URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17786/1/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%202020.%20160%20%D1%81.pdf>

13. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 532 с.
14. Сімейне право: підручник / за заг. ред. В.А. Кройтора та В.Ю. Євко; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 512 с.
15. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / за ред. І.В. Жилінкової. Харків: Ксилон, 2008. 855 с.
16. Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. Вид. 4-те, допов. і перероб. Київ : Правова єдність : Алерта, 2014. 524 с.
17. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. – 416 с.
18. Цивільне право : підручник : в 2 т. : затверджено МОН України / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, М.В. Домашенко та ін. Т. 1. 2014. 656 с.
19. Цивільне право : підручник : в 2 т. : затверджено МОН України / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, М.В. Домашенко та ін. Т. 2 . 2014. 816 с.
20. Цивільне право України : підручник. / За ред. проф. Бошицького Ю.Л. та проф. Шишки Р.Б. (кер. авт. кол.), Загальна частина. – К. : Видавництво Ліра-К, 2013. – 760 с.
21. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / Ю.Л. Бошицький, І.Р. Шишка, О.Р. Шишка, Р.Б. Шишка. Київ : Ліра-К, 2016. 760 с.
22. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / О.Є. Аврамова, О.І. Антонюк, О.В. Батошська та ін. Київ : Ліра-К, 2016. 1022 с.
23. Цивільне право України. Особлива частина : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 1173 с.
24. Цивільне право України. У двох частинах. Ч. 1. Навчальний посібник / За заг. ред. В.А. Кройтора. Харків: вид-во Харківського нац. ун-ту внутр. справ., 2013. 400 с.
25. Цивільне право України. У двох частинах. Частина 1. Підручник. / За заг. ред. Р.Б. Шишки та В.А. Кройтора. Х.: Вид-во Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2008. 516 с.
26. Цивільне право України. У двох частинах. Частина 2. Підручник / За заг. ред. Шишки Р.Б. та Кройтора В. А.-Х.: Вид-во Харк. нац-го універ. внутр. справ, 2008.
27. Цивільне право України. У двох частинах. Частина друга. Навчальний посібник / За заг. ред. В.А. Кройтора та Ю.І. Чалого. Харків: Вид-во ХНУВС, 2009. 344 с.
28. Цивільне право України: навчальний посібник: У 2-х ч. Ч.1 / за ред. В.А. Кройтора, О.Є.Кухарєва, М.О. Ткалича – Запоріжжя: “ Гельветика”, 2016.
29. Цивільне право України: навчальний посібник: У 2-х ч. Ч.2 / за ред. В.А. Кройтора, О.Є.Кухарєва, М.О. Ткалича – Запоріжжя: “ Гельветика”, 2016. – С. 95-124.
30. Цивільне право України: підручник. 2-е вид., перероб. і доп. У 2 частинах. / За ред. проф. Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.), Ч. 1. Загальна. К.: Видавництво Ліра-К, 2018. 736 с.

31. Цивільне право Частина 2: підручник За ред. Є.О.Мічуріна та В.А.Кройтора. Харків: вид-во Харківського нац. ун-ту внутр. справ., 2013. 814с.

32. Цивільне право: підручник: У 2-х т. / В.І. Борисова (кер. авт. кол.), Л.М.Баранова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л.Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1.

10.1.2 Допоміжна

10.1.2.1. Юридична література:

1. Абрамович Р. М. Особливості судової аргументації при застосуванні принципу незворотності дії закону в часі в Україні. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 17–20.

2. Аномалії у цивільному праві; навч.практ посіб. / Р.А. Майданик, Бервено С.М., Майданик Н.І. та ін.; відп. ред. Р.А. Майданик. –К., 2010.–1008 с

3. Антологія української юридичної думки убіт./редкол.:Ю.С. Шемшученко та ін. т. 6: Цивільне право; відп. ред. Я.М. Шевченко. К., 2003. 584 с.

4. Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 20 с.

5. Білас Ю. Ю. Європейські стандарти прав людини в контексті правозастосування сучасної України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2011. 19 с.

6. Білозьоров Є. В., Кривицький Ю. В. Казуальне тлумачення норм права: теоретичні та практичні аспекти розуміння. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18. Економіка і право. Київ, 2015. Вип. 27. С. 207–215

7. Білозьоров Є. В., Кривицький Ю. В. Казуальне тлумачення норм права: теоретичні та практичні аспекти розуміння. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18. Економіка і право. Київ, 2015. Вип. 27. С. 207–215.

8. Бобрик В. І. Особисте життя як об'єкт цивільно–правової охорони: монографія. К., 2008 208 с.

9. Бобровник С. В. Правозастосовні акти: природа, сутність та місце в системі законодавства. Правова держава. Київ, 2019. Вип. 30. С. 35–43.

10. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: монографія. К., 2005. 272 с.

11. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві (загальні положення): навч. посібн. К., 2007. 280 с.

12. Бриль К. І. Правозастосовний акт як особливий вид індивідуальних правових актів : монографія. Київ : МП Леся, 2012. 191 с.

13. Ведерніков Ю. А., Папіра А. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 333 с.

14. Венедіктова І.В. Методологічні засади охоронюваних законом інтересів у приватному праві: монографія. Х., 2011. 260 с.
15. вищої освіти / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 116 с.
16. Відшкодування моральної та матеріальної шкоди: навч. посіб. / [М. К. Галянтич та ін.]; за заг. ред. М. К. Галянтича. К. : Юрінком Інтер, 2011. 624 с.
17. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.
18. Гнатюк М. Д. Правозастосування як форма реалізації права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2007. 211 с.
19. Головченко В. В., Головченко О. В. Правозастосування і захист прав людини в суверенній Україні : монографія. Чернігів : Вид. Лозовий В. М. 2012. 327 с.
20. Головченко О. В. Захист прав людини в контексті правозастосування : автореф. дис. ... д-ра філос. в галузі права. Київ, 2013. 18 с.
21. Гринь О. Д. До питання про ефективність правозастосовних актів. Митна справа. Одеса, 2015. № 2 (2.2). С. 64–71.
22. Гусарєв С. Д., Олійник А. Ю., Слюсаренко О. Л. Теорія права і держави : навч. посіб. Київ : Правова єдність, 2008. 270 с.
23. Дахно І. І. Право інтелектуальної власності: Навч. посіб. 2–е вид., перероб. і допов. К.: ЦНЛ, 2006. 278 с.
24. Договір як універсальна правова конструкція : монографія / [А. П. Гетьман, В. І. Борисова, О. П. Євсєєв та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Х. : Право, 2012. 432 с.
25. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін.; за ред. О. В. Дзери. К., 2008. 896 с.
26. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін.; за ред. О. В. Дзери. К., 2009. 1200 с.
27. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норм права. Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Одеса, 2014. № 11. Т. 11. С. 40–42.
28. Дудаш Т. Особливості аргументування рішень Європейського суду з прав людини (до характеристики методологічних підходів). Право України. Київ, 2017. № 4. С. 86–96.
29. Жилінкова О. В. Договори в сфері реалізації авторських прав на музичний твір / О. В. Жилінкова. Х.: Ксилон, 2008. 212 с.
30. Заїка Ю. О. Спадкове право України: навч. посіб. / Ю. О. Заїка, Є. О. Рябоконь/за ред. О. В. Дзери. К., 2009. 353 с.
31. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навч. посіб. 2008. 367 с.
32. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування: Практич. посіб. К., 2007. 448 с.

33. Здійснення та судовий захист суб'єктивних житлових прав: моногр./ Наук.-дослід. Ін-т приват. права і підприємництва АПрН України. К.-Тернопіль: Підруч. і посіб., 2009. 496 с.
34. Зеленина А. Ю. Применение как основная форма реализации норм права социального обеспечения. Вестник Томского государственного университета. Право. Томск, 2013. № 1 (7). С. 96–103.
35. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності: Підручник / М.В.Вачевський, В.Г.Кремень, В.М.Мадзігон та ін. К.: Професіонал, 2005. 448 с.
36. Кадикало О. І. Офіційне тлумачення норм Конституції і законів конституційними судами (на прикладі України і країн СНД) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2010. 22 с.
37. Ківалова Т.С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монографія. Одеса, 2008. 360 с.
38. Кістяник В. І. Особливості аргументації в судах загальної юрисдикції. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. Київ, 2015. Т. 168. С. 52–55.
39. Клименко О. М. Договір довічного утримання. К.: Фурса, 2006. 40 с.
40. Коваль І. Ф. Захист прав у сфері промислової власності: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування : монографія НДІ ІВ НАПрН України. К. : НДІ ІВ НАПрН України, Лазурит–Полиграф, 2011. 320 с.
41. Коваль Н. Т. Зasadничі принципи правозастосування у розбудові правової держави: методологічні основи концептуалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Івано-Франківськ, 2019. 20 с.
42. Козюбра М. І. Моделі (типи) юридичної аргументації. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 3 – 8.
43. Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації: історія становлення, стан і перспективи у вітчизняній юриспруденції. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна : зб. наук. статей ; гол. ред. А. Мелешевич. Київ : Дух і літера, 2013. С. 559–582.
44. Козюбра М. Теорія юридичної аргументації та її особливості в конституційному судочинстві. Вісник Конституційного Суду України. Київ, 2016. № 6. С. 167–180.
45. Константи́й О. В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового правозастосування Верховного Суду України. Вісник Верховного Суду України. Київ, 2012. № 1 (137). С. 33–35.
46. Коссак В.М. Право інтелектуальної власності. К., 2007. 208 с.
47. Костовська К. М. Юридична техніка актів правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2011. 16 с.
48. Костюк Н. П. Особливості стадій правозастосування. Держава і право. Київ, 2009. № 44. С. 70–76.
49. Кохановська О. В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві: монографія. К., 2006. 463 с.

50. Кравець М. О. Поняття, сутність та місце юридичної кваліфікації у процесі правозастосування. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Дніпропетровськ, 2015. № 3. С. 110–116.
51. Кривицький Ю. В. Історичний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичний аспект. Часопис Київського університету права. Київ, 2012. № 1. С. 32–36.
52. Кривицький Ю. В. Юридична аргументація: доктринальне розуміння та методологічний потенціал. Філософські та методологічні проблеми права. Київ, 2019. № 2 (18). С. 36–45.
53. Кривобок С. В. Правочини з підприємництвом як єдиним майновим комплексом: моногр. Х.: Право, 2009. 176 с.
54. Кухарев О. Є. Виконання заповіту: проблеми теорії та практики: монографія / О. Є. Кухарев. Х., 2009. 263 с.
55. Кучеренко І. М. Організаційно–правові форми юридичних осіб приватного права: монографія. К., 2004. 328 с.
56. Лещенко Д. С. Установи як учасники цивільних відносин: монографія. Дніпропетровськ, 2007. 196 с.
57. Луць А. В. Свобода договору в цивільному праві України: навч. посіб. К., 2005. 204 с.
58. Луць В. В. Контракти в підприємницькій діяльності: навч. посіб. К., 2008. 576 с.
59. Луць В. В. Строки і терміни у цивільному праві: монографія. К., 2013. 320 с.
60. Малента В. С. Неофіційне тлумачення норм права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 18 с.
61. Мартиненко П. Місце та роль Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року в конституційно-правовому механізмі України. Вісник Конституційного Суду України. Київ, 2002. № 2. С. 64–75.
62. Мартинишин Г. Й. Логіко-філософські основи правозастосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Львів, 2017. 18 с.
63. Матат Ю. І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності : монографія. Харків : Право, 2015. 175 с.
64. Михайлович Д. М. Толкование закона : монография. Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2004. 198 с.
65. Михальнюк О.В. Порука у цивільному праві: теорія та практика: монографія. К., 2008. 268 с.
66. Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (теоретико–правовий аспект) : монографія. Х. : Юрсвіт, НДІ Приватного права та підприємництва АПрН України, 2008. 482 с.
67. Молибога М. П. Тлумачення (інтерпретація) правових норм: наукове та практичне значення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 20 с.

68. Молибога М. П. Тлумачення норм права: сутнісні характеристики. Часопис Київського університету права. Київ, 2010. № 2. С. 42–46.
69. Назарук Ю. Теоретичні характеристики правозастосовного акта. Підприємництво, господарство і право. Київ, 2017. № 3. С. 217–220.
70. Науково–практичний коментар Цивільного кодексу України. У 2 т. – 3–є вид., перероб. і допов. / За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С.Кузнецової, В. В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2008. Т. II. 1088 с.
71. Науково–практичний коментар Цивільного кодексу України. У 2 т. 3–є вид., перероб. і допов. / За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С.Кузнецової, В. В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2008. Т. I – 832 с.
72. Науково–практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т.; за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. 5–е вид. перероб і доп.; К., 2013. 832 с.
73. Недоговірні зобов'язання в цивільному праві України: навч. посіб. / О.О. Отраднава. К. : Юрінком Інтер, 2009. 240 с.
74. Нецька Л. С. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців / Л.С. Нецька, О.М. Піцан, М.К. Галянтич та ін. Тернопіль: Підруч. і посіб., 2007. 256 с
75. Обушенко Н. М. Правозастосування та його місце в трудовому праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2015. 18 с.
76. Осауленко О. І. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Істина, 2007. 336 с.
77. Особливості захисту суб'єктивних цивільних прав; монографія / За ред. О. Д. Крупчана, В. В. Луця. К. 2012. 400 с.
78. Перепелюк А. М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект) : дис. ... канд. юрид : 12.00.01. Київ, 2016. 224 с.
79. Перепелюк А. М. Механізм правозастосування: поняття, ознаки та структурна характеристика. Часопис Київського університету права. Київ, 2012. № 4. С. 72–76.
80. Погребняк С. П. Колізії в законодавстві України та шляхи їх переборення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2001. 201 с.
81. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
82. Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України : монографія. К. : Правова єдність, 2009. 304 с.
83. Політюк А. П. Аргументація як предмет неформальних досліджень (неформальна логіка та риторична аргументація) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.06. Київ, 2015. 18 с.
84. Посикалюк О. О. Особисті немайнові права фізичних осіб в романській, германській, англо-американській системах приватного права: моногр. К.: Наук.-дослід. ін-т приват. права і підприємництва НАПрН України, 2011. 205 с

85. Право інтелектуальної власності / О. А. Підпригора, О. Д. Святоцький. – 2–е вид. К.: ІнЮре, 2004. 670с.
86. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За ред. Ю. М. Капіци; Кол. авт.: Ю. М. Капіца, С. К. Ступак, В. П. Воробйов та ін. К.: Слово, 2006. 1104 с.
87. Право інтелектуальної власності: Наук.–практ. комент. до Цивільн. кодексу України / За заг ред. М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова. – К.: Парламент. вид-во, 2006. – 432 с.
88. Правова доктрина України : у 5 т. Т. 3 : Доктрина приватного права України / Н. С. Кузнецова, Є. О. Харитонов, Р. А. Майданик та ін. ; за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Х. : Право, 2013. 760 с.
89. Правова охорона винаходів і корисних моделей в Україні: проблеми теорії та практики: [моногр.] / за заг. ред. Ю. Л. Бошицького, Я. Г. Вороніна. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. 342 с.
90. Пригара Л. І. Юридична техніка актів правозастосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 19 с.
91. Примаєв В.Д. Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика). К. : Юрінком Інтер, 2008. 432 с.
92. Пуцько О. В. Структурна побудова правозастосовних актів. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. Київ, 2014. № 4. С. 36–40.
93. Пуцько О. В. Функції правозастосовних актів. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Дніпропетровськ, 2015. № 2. С. 106–111.
94. Рабінович П. М., Дудаш Т. І. Правова аргументація: термінопоняттєвий інструментарій дослідження. Вісник Національної академії правових наук України. Харків, 2016. № 2 (85). С. 8–20.
95. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право: підручник З. К., 2009. 264 с.
96. Ромовська З. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс: підручник. 3–те вид., допов. К., 2013. 672 с.
97. Сивий Р. Приватне (цивільне) право в системі права України: монографія. К.: КВЦ, 2006. 214 с.
98. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: за заг. ред. С.Я. Фурси. К., 2007. 1216 с.
99. Спадкування за законодавством України. Коментар. Судова практика / Є.О. Рябоконь, С.Я. Фурса, Ю.О. Заїка та ін. К., 2009. 352 с.
100. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав : монографія. К. : КНТ, 2008. 184 с.
101. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія. – Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2007. 626 с.
102. Сухонос В. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Суми : ВТД Університетська книга, 2005. 536 с.

103. Таш'ян Р. І. Односторонні правочини у цивільному праві. Х.: Право, 2010. 200 с
104. Теория государства и права : курс лекций / М. И. Байтин и др. / Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. 2-изд., перераб. и доп. Москва, 2002. 776 с.
105. Теорія держави і права : підруч. / С. Л. Лисенков та ін. / За ред. С. Л. Лисенкова. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 448 с.
106. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. / О. В. Зайчук та ін. / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
107. Теорія держави та права : навч. посіб. для підготов. до атест. здоб.
108. Теорія держави та права : підруч. / Є. О. Гіда та ін. / За заг. ред. Є. О. Гіди. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.
109. Тімуш І. С. Ризикові договори за цивільним законодавством України: навч. посіб. К., 2006. 128 с.
110. Третьяков Д. Ієрархія законів і принцип «*pacta servanda*». До питання про статус і місце міжнародних договорів у правовій системі України. Віче. Київ, липень 2008. № 14. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/1020/> (дата звернення: 05.09.2019).
111. Фулей Т. І. Застосування Європейської конвенції з прав людини при здійсненні правосуддя в Україні : навч.-метод. посіб. для суддів. Київ Проектбізнес, 2009. 200 с.
112. Харитонов Є. О., Старцев О. В. Цивільне право України: Підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Істина, 2007. 816 с.
113. Харитонов С. О. Цивільне право України: підручник/ Є. О. Харитонов, О.В. Старцев, О. І. Харитонova. – К., 2009. – 816 с.
114. Харитонов С. О. Цивільні правовідносини: монографія/Є.О. Харитонов, О. І. Харитонova. – К., 2011. – 456 с.
115. Харьковская цивилистическая школа: право собственности: [моногр.] / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2012. 424 с.
116. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо–Фатеевої, В. Л. Яроцького. Х. : Право, 2011. Т. 1. 656 с.
117. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: Підручник / С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.; За заг. ред. С. С. Бичкової. К.: КНТ, 2006. 498 с.
118. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К., 2010. 974 с.
119. Цивільне право України: Академічний курс: підручник. Загальна частина: у 2 т./ Я. М. Шевченко (відпов. ред.) та ін – Т. 1 К., 2004. 520 с.
120. Цивільне право України: Особлива частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика.К., 2010. 1176 с.
121. Цивільний кодекс України: Науково–практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових

інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т. 12: Право власності та інші речові права/за ред. І.В.Спасибо–Фатєєвої. Х., 2009. 544 с.

122. Цивільно–правова відповідальність юридичних осіб: Монографія.– К.: Юрінком Інтер, 2007. 432 с.

123. Циппеліус Р. Методика правозастосування / Упоряд. Б. Шлоер ; пер. з нім. Р. Корнута. Київ : Юстініан, 2016. 191 с.

124. Цюра В. В. Речові права на чуже майно: наук, практ. посіб. К., 2006. 136 с.

125. Чулінда Л. І. Юридико-лінгвістичне тлумачення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 20 с.

126. Шевченко Я. М. Вибрані праці (1964–2012 рр.). К., 2012. 404 с.

127. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права. М.: Спарк, 1995. 360 с.

128. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин : монографія. К. : Юрінком Інтер, 2014. 664 с.

129. Шишка О. Р. Висновки верховного суду України як «джерело» цивільного права : деякі вразливості та проблеми неспівпадіння з концептом ЦК України // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 24 трав. 2019 р. /МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків, обласний осередок Всеукр. громад, орг. "Асоціація цивілістів України"). — Харків: ХНУВС, 2019. — с.217-222.

130. Шишка О.Р. Деякі питання правотворчості верховного суду України при розгляді справ щодо прав інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність і право на шляху до сталого розвитку України : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19 квітня 2019 року). – К.: ФОП Кандиба Т. П. – 2019. - с. 126 - 131

131. Шишка О.Р. Концепт терміна «закон» у практиці ЄСПЛ // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. конф. (м. Харків, 29 трав. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. – Харків : ХНУВС, 2020. – с. 54-56.

132. Шишка О.Р. Цивільне законодавство України та його межі // Рекодифікація цивільного законодавства України в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / кол. авт.: Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н. Ю. Голубєва та ін. – Київ : Норма права, 2020. – с. 177-207

133. Шишка О. Р. Чи володіє правова позиція Верховного Суду України силою правила *stare decisis*? // Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994–2019 рр.) : зб. тез доп. на міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту, Харків, 22 листоп. 2019 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – с. 521-523

134. Шишка О. Р. Тлумачення цивільного законодавства України : деякі напрямки рекодифікації ЦК України // Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права : матеріали міжнародної науково-практичної

інтернет-конференції м. Одеса, 28 лютого 2020 р. / редкол. В.П. Маковій та ін. – Одеса, ОДУВС, 2020. – с.169-172.

135. Шутак І. Д., Онищук І. О., Легін Л. М. Юридична техніка в схемах і таблицях : курс лекцій. Івано-Франківськ : Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2016. 232 с.

136. Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / О. М. Юркевич та ін. / За заг. ред. О. М. Юркевич. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2015. 336 с.

137. Юхимюк О. М. Співвідношення понять «правозастосування» та «застосування норм права». Часопис Київського університету права. Київ, 2011. № 4. С. 53–56.

138. Яроцький В.Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції): моног. Х.: Право, 2006. 544 с.

10.1.2.2. Нормативна:

1. Конституція України від 28 червня 1996р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/55-12>.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 4.11.1950 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р., № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

5. Земельний кодекс України: Закон від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

6. Житловий кодекс Української РСР: Закон УРСР від 30.06.1983 р. № 5464-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>

7. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

8. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

9. Повітряний кодекс України від 4 травня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

10. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_118

11. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3477-15>

12. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр>.

13. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р.

№ 2709- IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>

14. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 4 лютого 1994 р. № 3929-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

15. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>

16. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>

17. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>

18. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>

19. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

20. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/755-15/print1343200779398812>

21. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 р. № 5080-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>

22. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>

23. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/про%20кооперацію>

24. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

25. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

26. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23.04.1991 р. № 987-XII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

27. Про заставу: Закон України від 02. жовтня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>

28. Про захист прав споживачів: Закон УРСР від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

29. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.

30. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1255-15>.

31. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>

32. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.02.2010 р. №2210-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.

33. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

34. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. №1805-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.

35. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 24.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

36. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

37. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>

38. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

39. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

40. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: постанова Каб. Міністрів України від 27.12.2001 № 1756. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-п>

41. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав: постанова Каб. Міністрів України від 18.01.2003 р. № 72. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-п>.

42. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-III в ред. Закону України від 01.07.2000 р. № 3687-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>

43. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>

44. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>

45. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993 р. № 3116-XII в ред. Закону України від 17.01.2002 р. № 2986-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text>

46. Про охорону прав на komponування напівпровідникових виробів: Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80>

47. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15.12.1993 р. № 3691-XII в ред. Закону України від 21.12.1999 р. № 1328-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3691-12>.

48. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 01.12.1994 р. № 266/94-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80>.

49. Про стандартизацію: Закон України від 17.05.2001 р. № 2408 – III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.

50. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР в ред. Закону України від 04.10.2001 р. № 2745-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
51. Про теплопостачання: Закон України від 2 червня 2005 р. № 2633-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15>
52. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-ІV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.
53. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
54. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-ІV в ред. Закону України від 11.02.2010 р. №1878-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.
55. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1559-17>
56. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17.05.2012 р. № 4765-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4765-17>
57. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 09.06.2018 р. № 1875-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19>
58. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/543/96-вр>
59. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України / Затверджено Наказом Мініюсту України від 22 лютого 2012. № 296. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
60. Статут автомобільного транспорту Української РСР, затверджений постановою Ради Міністрів Української РСР від 27 червня 1969 року № 401 (п.п. 23, 24, 71, 72, 81, 90). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-69-%D0%BF>
61. Статут внутрішнього водного транспорту Союзу РСР, затверджений постановою РМ СРСР від 15.10.1955 р. № 1801. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1801400-55>
62. Статут залізниць України: затв. постановою Каб. Міністрів України від 06.04.1998 р. № 457. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/457-98-п>.
63. Порядок вибуття дітей із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування до сімейних форм виховання : наказ Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту; Міністерства освіти та науки України, Міністерства охорони здоров'я від 2 лютого 2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0186-07>
64. Порядок провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 905. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-%D0%BF>

65. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>

66. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>

67. Положення про дитячий будинок сімейного типу : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 № 564. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2002-%D0%BF>

68. Про затвердження Положення про прийомну сім'ю: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2002-%D0%BF>

69. Правила опіки та піклування: затв. Держ. комісією України у справах сім'ї та молоді, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 р. № 34/166/131/88. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0387-99>

70. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13>

71. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей : Закон України від 2 червня 2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15>

72. Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові фізичної особи): затв. постановою Каб. Міністрів України від 11.07.2007 р. № 915. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/915-2007-%D0%BF>

73. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

74. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя: рішення Науково-експертної ради з питань нотаріату при М-ві юстиції України від 29.09.2009 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0001323-09>

75. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: наказ М-ва юстиції України від 11.11.2011 р. № 3306/5. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11>

76. Про порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених: постанова Каб. Міністрів України від 15.06.1994 р. № 419. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п>.

77. Наказ Міністерства юстиції України «Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів в органах юстиції та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів» від 12 квітня 2005 р. № 34/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0381-05>.

78. Постанова Кабінету Міністрів України «Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації» від 26 листопада 2008 р. № 1040. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-%D0%BF>.

79. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» від 28 грудня 1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-92-п>.

80. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним» від 23 квітня 2001 р. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/376-2001-п>.

81. Лист Міністерства юстиції України «Щодо практики застосування норм права у випадку колізії» від 26 грудня 2008 р. № 758-0-2-08-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08>.

10.1.2.3. Судова практика ЄСПЛ:

1. Albu and Others v. Romania, no. 34796/09, ECHR, 10 May 2012. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-11080>.

2. Amann v. Switzerland, no. 27798/95, ECHR, 14 June 2007. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58497>.

3. Çelebi et autres c. Turquie, no. 582/05, CEDH, 9 février 2016. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160415>.

4. Gawęda v. Poland, no. 26229/95, ECHR, 14 March 2002. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60325>.

5. Gillan and Quinton v. the United Kingdom, no. 4158/05, ECHR, 12 January 2010. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-96585>.

6. Huvig v. France, no. 11105/84, ECHR, 24 April 1990. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57627>.

7. Malone v. United Kingdom, no. 8691/79, ECHR, 2 August 1984. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-57533>.

8. Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands, no. 38224/03, ECHR, 14 September 2010. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100448>.

9. Serkov v. Ukraine, no. 39766/05, ECHR, 7 July 2011. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105536>.

10. Sine Tsaggarakis A.E.E. c. Grèce, nos. 17257/13, CEDH, 23 mai 2019. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193088>.

11. Sunday Times v. United Kingdom, no. 6538/74, ECHR, 26 April 1979. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57584>.

12. Szabó and Vissy v. Hungary, no. 37138/14, ECHR, 12 January 2016. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160020>.

13. Zielinski and Pradal and Gonzalez and Others v. France, nos. 24846/94 and 34165/96 to 34173/96, ECHR, 28 October 1999. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58592>.

10.2. Інформаційні ресурси

10.2.1. Корисні веб-сайти:

1. www.president.gov.ua – Президент України.
2. www.rada.gov.ua – Сервер Верховної Ради України.
3. www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України.
4. www.minjust.gov.ua – Міністерство юстиції України
5. www.bank.gov.ua – Національний банк України
6. www.ukrstat.gov.ua – Державний комітет статистики України.
7. www.reyestr.court.gov.ua - Єдиний державний реєстр судових рішень.
8. www.ccu.gov.ua/ - Конституційний Суд України
9. https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/ – Верховний Суд.

10.2.2. Наукові та електронні бібліотеки в Україні:

10. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
11. www.lib.academv.sumy.ua – Бібліотека банківської справи.
12. www.nplu.kiev.ua – Національна парламентська бібліотека України
13. www.lsl.lviv.ua – Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника
14. www.ognb.odessa.ua – Одеська державна наукова бібліотека ім. О.М. Горького.
15. www.korolenko.kharkov.com – Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка
16. www-library.univer.kharkov.ua – Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна
17. <http://univd.edu.ua/ibportal/> - Бібліотека Харківського національного університету внутрішніх справ

10.2.3. Юридичні електронні журнали та газети:

18. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b19> – Офіційний вісник України
19. [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(firstview\)/vis.html?OpenDocument&Count=1000](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(firstview)/vis.html?OpenDocument&Count=1000) – Вісник Верховного Суду України.
20. <https://pravo.ua/> - Видання «Юридическая практика».
21. www.yur-gazeta.com – Газета «Юридична газета»
22. www.ukurier.gov.ua - Газета «Урядовий кур'єр».
23. <https://yvu.com.ua/> - Газета «Юридичний Вісник України».
24. www.ccu.gov.ua/ - Науковий фаховий журнал «Вісник Конституційного Суду України»
25. www.nbuv.gov.ua/ - Науковий фаховий журнал «Вісник Національної академії прокуратури України».
26. www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pgip/index.html - Науковий фаховий журнал «Підприємництво, господарство і право».
27. www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.htm - Науковий фаховий журнал «Форум права».

28. www.nbu.gov.ua/e-journals/prtup/index.html - Науковий фаховий журнал «Право та управління»
29. <http://iadvocate.com.ua/avtoram.html> - Науковий журнал «Адвокат»
30. www.pravoua.com.ua - Юридичний журнал «Право України».
31. <https://protocol.ua/ua/> – Юридичний інтернет ресурс.

10.2.4. Міжнародні суди:

- www.icj-cij.org – Міжнародний суд правосуддя (International Court of Justice)
- www.curia.eu.int – Суд правосуддя Європейських Співтовариств (Court of Justice of the European Communities)
- www.echr.coe.int – Європейський Суд по захисту прав людини (European Court of Human Rights)
- www.worldcourts.com – Інформація про міжнародні суди

10.2.5. Міжнародні економічні і фінансові організації:

32. www.imf.org – Міжнародний валютний фонд.
33. <https://www.un.org/> – Організація Об'єднаних Націй.
34. www.wto.org – Світова організація торгівлі.
35. www.worldbank.org – Група Світового Банку.